

ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΩΝ ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ
ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΟ 1914

Τῆ 11ῃ Ἰανουαρίου 1915, ὥρα 10ῃ π. μ. ἐγένετο ἐν τῷ καταστήματι τῆς Ἑταιρείας ἡ ἔτησία γενικὴ συνέλευσις τῶν Ἑταίρων παρουσία τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου, τῆς Α.Β.Υ. τοῦ Διαδόχου Γεωργίου καὶ τῆς Α.Β.Υ. ἡγεμονίδου Νικολάου.

Παρελθὼν ὁ Ἀντιπρόεδρος τοῦ Συμβουλίου κ. Γ. Μιστριώτης προσηγόρευσε τὴν Α. Μεγαλειότητα διὰ τῆς ἑξῆς προσφωνήσεως·

Μεγαλειότατε, Ὑψηλότατοι ἡγεμονίδαι, ἡγέται τοῦ Ἔθνους καὶ φιλόχαιοι Ἑταῖροι.

Ὁ Τιτὰν Προμηθεὺς ἐπὶ χιλιετηρίδας ἀπὸ τῶν ὑψηλοκρήμων τοῦ Καυκάσου κορυφῶν κρεμάμενος ἐκαρτέρει. Ἄλλὰ πόθεν ἄρα γε ἦντλει τὴν καρτερίαν αὐτοῦ; Πόθεν ὁ εὐεργέτης τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἐνεπνέετο τὸ ἥρωικὸν τῆς καρτερίας θάρρος;

Ἐγίνωσκεν, ὅτι ἦτο πεπρωμένον, ἵνα ὁ υἱὸς τοῦ ὑπερ-

τάτου κυβερνήτου τοῦ κόσμου λύση αὐτόν. Καὶ ὄντως ἡ πρόγνωσις τοῦ Τιτᾶνος δὲν διεψεύσθη, ἀλλ' ὁ Ἡρακλῆς ἔλυσε αὐτόν. Εἶναι δὲ πολλῆς προσοχῆς ἄξιον, ὅτι οἱ Λαοὶ, ὁσάκις πιέζονται καὶ θλίβονται ὑπὸ τοῦ παρόντος, ἀναμείνουσιν ἐν τῷ μέλλοντι τὸν σωτῆρα αὐτῶν. Ὁ Σωκράτης βλέπων τὴν διαφθοράν, ἣτις ἐπὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ἐλυμαίνετο τὴν πόλιν τοῦ Θησέως, προλέγει τὸν μέλλοντα διδάσκαλον (ἐν Ἀπολογ. 31 Α) «φαδίως ἂν ἀπεκτείναιτε, εἶτα τὸν λοιπὸν βίον καθεύδοντες δικτελοῖτ' ἂν, εἰμὴ τινα ἄλλον ὁ θεὸς ὑμῖν ἐπιπέμψει κηδόμενος ὑμῶν». Καὶ ἐν Ἀλκιβιαδ. β'. 10 «Ἀναμείνωμεν ἕως ἂν ἐξ οὐρανοῦ τις ἀπεσταλμένος ἔλθῃ καὶ διδάξῃ ἡμᾶς πῶς δεῖ διακεῖσθαι πρὸς θεοὺς καὶ ἀνθρώπους καὶ ἐλπίσωμεν, ὅτι ἡ ἡμέρα τῆς ἀποστολῆς ἐκείνης ἤξει οὐ διὰ μακροῦ». Ὡς οἱ Ἕλληνας ἀνέμενον τὸν μέλλοντα διδάσκαλον, οὕτως οἱ Ἰουδαῖοι τὸν Εὐλόγητόν. Οὐ μόνον δ' οἱ Ἕλληνας καὶ οἱ Ἰουδαῖοι, ἀλλὰ καὶ οἱ Ῥωμαῖοι καὶ οἱ Αἰγύπτιοι, οἱ Σῖναι καὶ οἱ Ἰνδοὶ καὶ οἱ Ἀραβες καὶ οἱ ἄνθρωποι τοῦ νέου κόσμου ἀνέμενον τὸν μέλλοντα Σωτῆρα (ὅρα εἰσαγωγὴν μου εἰς τὸν Προμηθ. τοῦ Αἰσχύλου ἐν σελ. 38). Ἄλλ' ὁ δημιουργὸς τοῦ παντός δὲν ἐνέπνευσε τῷ ἀνθρώπῳ ἐπιθυμίαν, ἣς δὲν ἔδωκε τὰ μέσα τῆς πληρώσεως.

Δὲν γινώσκω, ἂν αἱ ἐλπίδες τῶν ἄλλων λαῶν ἐπληρώθησαν ἢ πρόκειται νὰ πληρωθῶσιν, ἀλλ' ἡμεῖς οἱ Χριστιανοὶ εὐρομεν τὸν Λυτρωτὴν τοῦ Κόσμου, καὶ οἱ Ἕλληνας γεγηθότες ἐορτάζομεν, ὅτι ὁ δαφνοστεφὴς ἡμῶν Βασιλεὺς ἐξετέλεσε τοῦ παρελθόντος τὰς ὑποσχέσεις. Χαίρει δ' ἡ ἡμετέρα Ἐταιρεία, ὅτι ὁ τελέσας τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ εἶναι ὁ Πρόεδρος αὐτῆς.

Ἡ γηρικὰ ὅμως αὕτη Ἐταιρεία, ἡ τιμήσασα τὴν Ἑλλάδα καὶ τὸν Ἑλληνικὸν πολιτισμόν, κατὰ τὴν τελευταίαν περίοδον ἔχει πολλὴν στενοχωρίαν, ἀφ' ὅτου ἐδημεύθησαν

οὐ πόροι αὐτῆς. Καὶ ὁμως δι' αὐστηρᾶς οἰκονομίας ἐξετέλεσεν ἔργα σπουδαιότατα, ὡς εἶναι ἡ ἀνασκαφὴ τῶν Παγασαίων στηλῶν, ἡ ἀνακάλυψις τοῦ Ὁδείου τοῦ Περικλέους, ἡ ἐκκαθάρισις τοῦ Τουρκικοῦ Ἱεροδιδασκαλείου, ὅπερ ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἐχρησίμευσεν ὡς εἰρκτή, καὶ ὁ ἐξελληνισμὸς τῶν ὀνομάτων τῆς Μακεδονίας. Ἰπὲρ τῶν ἔργων τούτων ἐδαπανήσαμεν πολλὰς μυριάδας δραχμῶν, ὧν χορηγὸς ὑπῆρξεν ἡ πολλοὺς ἐχθροὺς δημιουργοῦσα οἰκονομία.

Ἡ Ἑλλάς λοιπὸν ὁμοιάζει πρὸς τὴν Αἰσχύλειον Προμηθεΐδα. Καὶ ἡ Ἑλλάς εἶναι Πυρφόρος, Δεσμῶτις, καὶ Λυομένη, διότι ἐκ τῆς οὐρανίας Ἀκροπόλεως κατήγαγεν εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος τὸ πῦρ. Διὰ τοῦτο προσεδέθη ἐπὶ τοῦ Καυκάσου τῆς δουλοσύνης, ἐγένετο δεσμῶτις, καὶ ἐν τέλει ἀπηλλάγη τῶν δεσμῶν ὑπὸ τοῦ ἱστορικοῦ Ἡρακλέους. Δύναται τις εἰπεῖν, ὅτι ὁ Μαραθωνομάχος τραγικὸς διὰ τῆς Προμηθεΐδος τὴν ὅλην Ἑλληνικὴν ἱστορίαν ἐσχεδιογράφησεν. Ὁ δὲ ζωγράφος Εὐάνθης συνέθετο καλλίστην εἰκόνα, ἐν ᾗ τὸν λυόμενον Προμηθεΐα εἰκονίζει μεστὸν ἐλπίδων καὶ φόβων, καὶ ὅτε μὲν βλέπει πρὸς τὸ ἔλκος, ὅτε δὲ πρὸς τὸν Ἡρακλέα καὶ θέλει μὲν νὰ ἴδῃ δι' ὄλων τῶν ὀφθαλμῶν, ἀλλ' ὁ πόνος ἔλκει τὸ ἥμισυ τοῦ βλέμματός, ὡς λέγει ὁ Ἀχιλλεὺς Τάτιος ("Ὅρα εἰσαγωγὴν μου εἰς τὸν Προμηθεΐα τοῦ Αἰσχύλου ἐν σελ. 49.)

Κατὰ τὰς ὑποδείξεις τοῦ Εὐάνθους δυνάμεθα νὰ ποιήσωμεν εἰκόνα, ἣν προσῆκον εἶναι νὰ ἀποτυπώσωμεν ἐπὶ τοῦ βάρου τοῦ ἀνεγερθησομένου ἀνδριάντος. Ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία συνέλαβε τὴν ἐπίνοιαν, ἵνα ἀνεγείρῃ ἀνδριάντα τοῦ ἐλευθερωτοῦ Βασιλέως καὶ συνέστησεν Ἐπιτροπεῖαν συλλέξασαν ὑπὲρ τὰς 170,000 περίπου χιλιάδας δραχμῶν. Διὰ τούτων καὶ διὰ μετᾶλλου τηλεβόλων δυνάμεθα νὰ ἀνεγείρωμεν μνημεῖον ὅμοιον πρὸς τὸ ἐν Βερολίῳ τοῦ μεγάλου Φρειδερίκου. Ἐπὶ μιᾶς πλευρᾶς τοῦ βάρου

ἀρμόζει νὰ τεθῆ ἡ εἰκὼν τοῦ Προμηθέως. Ἄν δ' ὁ δαφνοστεφής ἡμῶν Βασιλεὺς ἐπιτρέψῃ τοῦτο, ὁ ἀνδριὰς ἐγεροθήσεται κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην ἐπὶ ἐπιφανεστάτου χώρου. Εἶναι γνωστόν, ὅτι ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία περὶ τὸν καλούμενον ναὸν τοῦ Αἰόλου ἐποίησε καὶ ἄλλας ἀνασκαφὰς καὶ δὴ τελευταῖον ἀνέσκαψε τὸν καλούμενον Μενδρεσέν. Τὴν πλατεῖαν ταύτην ἐνομίσαμεν, ὅτι δυνάμεθα νὰ πλατύνωμεν διὰ τῆς ἀγορᾶς τῆς οἰκίας τοῦ μακαρίτου Λαζάνη, τῆς συνεγομένης μετὰ τοῦ ἱεροδιδασκαλείου. Καὶ ἂν ἡ οἰκία τοῦ μακαρίτου, ἣτις νῦν εἶνε ἐρείπιον, κατεδαφισθῆ, δυνάμεθα νὰ περιλάβωμεν καὶ τὴν παρακειμένην πλατεῖαν. Οὕτως ἡ πλατεῖα τοῦ ναοῦ Αἰόλου γίνεται μεγίστη, διευκολύνουσα τὰς ἀρχαιολογικὰς ἀνασκαφὰς, συμβαλλομένη πρὸς ὑγιεῖαν τῆς πόλεως καὶ παρέχουσα χώρον πρὸς ἴδρυσιν τοῦ ἀνδριάντος.

Ἡ πλατεῖα αὕτη εἶναι περίοπτος καὶ ὁ ἀνεγερθησόμενος ἀνδριὰς ἔσται πάντοθεν ὄρατος καὶ κίτται ἐν θέσει, ἣν σέβεται ὀλόκληρος ὁ πεπολιτισμένος κόσμος. Ἐνταῦθα νομίζομεν ὅτι πρέπειν ἰδρυθῆ ὁ ἀνδριὰς τοῦ ἡμετέρου Βασιλέως. Τὸ ἀληθὲς ὅμως μνημεῖον εἶνε τὸ Σαραντάπορον καὶ τὸ φοβερὸν Κιλκίς, ὡς ἡ Χίος εἶνε τὸ μνημεῖον τοῦ Κανάρη καὶ τὰ Δερβενάκια τοῦ Κολοκοτρώνη. Τὸ ἱστορικὸν μνημεῖον ἔσται αἰώνιον, μῆτε ὑπὸ σεισμῶν καταρριπτόμενον, μῆτε ὑπὸ τῆς διπλωματίας μειούμενον.

Τὸ προσφερόμενον ὅμως μνημεῖον ἔχει ἀξίαν ὡς φιλοτίμημα διὰ τὴν πολεμικὴν τοῦ ἔθνους ἀνατροφὴν. Ἡ Ἑλληνικὴ νεολαία μέλει νὰ προσβλέπῃ μετ' εὐλαθείας τὸ μνημεῖον ὡς ἰδεῶδες πολεμικοῦ ἡγεμόνος.

Καὶ τὸ μνημεῖον ἀνεγερθήσεται ὑπὸ τὸν Παρθενῶνα, ὃν ἐδημιούργησεν ἡ μεγαλοφυΐα τοῦ Περικλέους, ἡ ἐπιστασία τοῦ Φειδίου καὶ τοῦ Ἰκτίου καὶ ἡ καρδία τῆς Πεντέλης ἐν τῇ νεανικῇ αὐτῆς ἡλικίᾳ.

Καὶ ἡμεῖς ἔχομεν ἱερὸν καθῆκον, ὅπως τιμήσωμεν τὸν Βασιλέα ἡμῶν, διότι ἡ πρὸς τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας τιμὴ εἶναι ἐλληνικόν, ἡ δὲ ὀλιγωρία πρὸς αὐτοὺς εἶνε βάρβαρον, ὡς λέγει ὁ φιλοσοφῆσας ἀπὸ σκηνηΐς Εὐριπίδης·

... ἡμεῖς δ', εἰ κακῶς νομίζομεν
τιμᾶν τὸν ἐσθλόν, ἀμαθίαν ὀφλήσομεν·
οἱ βάρβαροι δὲ μήτε τοὺς φίλους φίλους
ἠγεῖσθε, μήτε τοὺς καλῶς ιεθνηκότας
θαυμάζεσθ' ὡς ἂν ἡ μὲν Ἑλλάς εὐτυχήῃ
ὕμεις δ' ἔχηθ' ὁμοια τοῖς βουλεύμασιν.

(Εὐριπ. ἐν Ἑκάβῃ 326)

Αἱ τιμαὶ αἱ ἀποδιδόμεναι τοῖς ἀγωνισαμένοις ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας καὶ τῶν ιδεωδῶν τοῦ ἔθνους ἐγείρουσι τὸ φρόνημα τῆς ἐλληνικῆς νεολαίας. Αἱ τιμαὶ αὗται ἀνῆψαν δί-κην Ἑστιάδων τὸ ἀνήραιοτον πῦρ ἐν ταῖς καρδίαις τῶν Ἑλλήνων, ὅπερ ἐξήστραψεν ἐν Κιλικίᾳ. Ἐνταῦθα ἀπεδείχθη, ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν μένος εἶναι ὄπλον, ὅπερ ὑπερέχει πασῶν τῶν πολεμικῶν ἀνακαλύψεων.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ προτείνω, ἵνα τὸν Ἡγεμονίδην Νικόλαον, εἰς οὗ τὴν σύνεσιν καὶ τὴν εὐστροφίαν τοῦ πνεύματος πολλὰ ὀφείλει ἡ νεωτέρα Ἑλλάς, καὶ τὸν Ἡγεμονίδην Διάδοχον, ὅστις πρῶτος ἤκουε τὸ κέλευσμα τοῦ Στρατηγοῦ Πατρὸς, ἵνα προελάσῃ εἰς τὰ ἔμπροσ, ἐκλέξωμεν Ἐπιτίμους Ἀντιπροέδρους. Ἐλπίζομεν ὅτι ὁ νῦν νεαρὸς Ἡγεμονίδης εἶναι προωρισμένος, ἵνα συμπληρώσῃ τοὺς ἄθλους τοῦ ἐνδόξου Αὐτοῦ Πατρὸς, ὡς ὁ Κίμων συνεπλήρωσεν παρὰ τῷ Εὐρυμέδοντι τὰ ἔργα τοῦ Μιλτιάδου.

Εἶτα παρελθὼν ὁ Γραμματεὺς τῆς Ἑταιρείας ἀνέγνω τὴν ὑπ' αὐτοῦ συνταχθεῖσαν καὶ ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου ἐγκριθεῖσαν ἔκθεσιν περὶ τῶν πεπραγμένων τοῦ 1914 ἔχουσαν οὕτως:

Παρερχόμενον τὸ Συμβούλιον, ἵνα λογοδοτήσῃ περὶ τῶν πεπραγμένων τοῦ λήξαντος ἔτους, λόγον ποιεῖται ἐν πρώτοις, κατὰ τὰ εἰωθότα, περὶ ἐταίρων. Νέοι τακτικοὶ ἐταῖροι ἐξελέγησαν κατὰ τὸ λήξαν ἔτος 18, ὁ ὄλος δ' ἀριθμὸς τῶν τακτικῶν ἐταίρων ἀνῆλθεν εἰς 188. Μετὰ λύπης δ' ἀναφέρει τὸ Συμβούλιον ὅτι τῶν ἐταίρων ἀπεβίωσαν μέχρι λήξεως τοῦ ἔτους, οἱ *Ἰωάννης Βαλαωρίτης, Δημήτριος Βουλιώτης, Σπυρίδων Περρῆς, Ἀθανάσιος Κατριβάνος*, παλαιὸς ἐταῖρος καὶ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη μέλος τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἑταιρείας, καὶ ὁ *Κυριακὸς Μυλωνᾶς*, ὅστις ἐπὶ πολλὰ ἔτη διετέλεσε μέλος τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἑταιρείας καὶ ἐπιμελητῆς τῆς ἐκδόσεως τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος, μετὰ ζήλου δὲ καὶ ἀφοσιώσεως ἐξετέλεσε καὶ ἀνασκαφικὰς ἐργασίας δαπάναις τῆς Ἑταιρείας, τὰς ἐν τῇ Στοᾷ τοῦ Ἀττάλου ἀπὸ τοῦ 1898 μέχρι τοῦ 1902 καὶ τὰς ἐν τῇ νεκροπόλει τοῦ Κεραμεικοῦ κατὰ τὸ 1890.

Ὁ θάνατος δ' ἔπληξε καὶ ἐπιτιμίους ἐταίρους καὶ δὴ δύο στυλοβάτας τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς ἀρχαιολογικῆς δράσεως ἐν Γερμανίᾳ καὶ ἐν Γαλλίᾳ, τοὺς Ἀλέξανδρον Conze καὶ Γεώργιον Perrot, ἀμφοτέρους συνομηλικας, συναδέλφους καὶ διὰ παντὸς τοῦ βίου αὐτῶν, μέχρι τῆς ὥρας τῆς καθόδου εἰς τὸν τάφον, ἀγαπητοὺς φίλους.

Ἡ ἐν τῇ ἀρχαιολογίᾳ ὄρασις τοῦ Conze διήρκεσεν ὀλόκληρον ἐξηκονταετίαν. Ἀρξάμενη ἀπὸ περιηγήσεως ἀνὰ τὰς βορείους Σποράδας νήσους ἐξετάθη εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ εἰς Ρώμην, εἰς Γοτίγγην καὶ Χάλλην, εἰς Βιέννην ἀπὸ τοῦ 1869, καὶ τέλος εἰς Βερολίνον ἀπὸ τοῦ 1877. Πρῶτος ὁ Conze ἐδίδαξεν ἀρχαιολογικὰ μαθήματα ἐν τῷ

Πανεπιστημίῳ τῆς Βιέννης, αὐτὸς δὲ διήγειρε τὸ ἐνδιαφέρον τῶν ἐν Αὐστρία ὑπὲρ ἐκτελέσεως ἀρχαιολογικῶν ἐργασιῶν ὄχι μόνον ἐν ταῖς χώραις τῆς Αὐστριακῆς Μοναρχίας, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς χώραις τῆς κλασσικῆς ἀρχαιότητος. Δαπάναις τῆς Αὐστριακῆς κυβερνήσεως ἐνήργησε τῷ 1872 ἀνασκαφὰς ἐν Σαμοθράκῃ, τὰς πρώτας ἐπιστημονικῶς διεξαχθείσας καὶ πεφωτισμένως δημοσιευθείσας ἀνασκαφὰς, αἵτινες προανήγγειλαν τὴν ἐν Ἑλλάδι νέαν ἐποχὴν τῶν μεγάλων ἀνασκαφῶν καὶ ἀνακαλύψεων ἀρξαιμένην εὐθὺς διὰ τῶν ὑπὸ τοῦ Γερμανικοῦ Κράτους γενομένων ἀνασκαφῶν τῆς Ὀλυμπίας, δι' ὧν ἐπραγματοποιήθη τὸ ὄνειρον καὶ συνεπληρώθη τὸ ἔργον τοῦ Βίγκελμαν. Ὡς γενικὸς γραμματεὺς τοῦ ἐν Βερολίῳ Ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου αὐτὸς ἔδωκε τὴν προσήκουσαν κατεύθυνσιν εἰς τὸ ἴδρυμα τοῦτο (ἀπὸ τοῦ 1878) μεταβλήθην ἀπὸ Πρωσικοῦ ἰδρύματος εἰς ἴδρυμα τοῦ Γερμανικοῦ Κράτους, καὶ ἐγένετο ὁ διευθύνων νοῦς, ὁ δραστήριος καὶ ἀκάματος συνεργάτης, ὁ ὑποστηρικτὴς καὶ ἐγκάρδιος φίλος πάντων τῶν γερμανῶν ἀρχαιολόγων, εἰς οὓς ἀνετίθετο ἢ ἐν Ἑλλάδι καὶ Μικρᾷ Ἀσίᾳ διεξαγωγὴ τῶν ἐπιστημονικῶν καὶ ἀνασκαφικῶν ἔργων τοῦ Ἰνστιτούτου, ἅτινα μεγάλως ἐλάμπρυναν τὴν ἀρχαιολογικὴν ἐπιστήμην τῶν ἡμετέρων χρόνων. Ἀποθανὼν ὁ Conze καταλείπει δύο μνημεῖα, τὴν ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν αὐτοῦ γενομένην πολύτομον δημοσίευσιν τῶν Ἀττικῶν ἐπιτυμβίων ἀναγλύφων (Die Attischen Grabreliefs, 1893-1906-1911, 1913) καὶ τὰς ἀνασκαφὰς τῆς Περγᾶμου, διότι τοῦ Conze κυρίως ἔργον εἶνε αἱ περιλάλητοι αὗται ἀνασκαφαί. Ὅπισθεν τοῦ Humann ἴστατο εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ὁ Conze συνεργός, ὑποστηρικτὴς, σύμβουλος, μέχρις οὗ ἀνέλαβε καὶ προσωπικῶς ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ Δαίρφελδ τὴν διεύθυνσιν τῶν ἀνασκαφῶν ἀπὸ τοῦ 1900 μέχρι τῶν τελευταίων

ἡμερῶν τοῦ βίου του. Ὀλίγους μῆνας πρὸ τοῦ θανάτου του, ἐπιστρέφων ἐκ Περγάμου, διήλθε, κατὰ τὸ εἶωθός, ἐκ τῆς προσφιλοῦς αὐτῷ πόλεως τῶν Ἀθηνῶν, ἵνα ἐργασθῆ πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ τελευταίου τεύχους τῶν *ἐπιτυμβίων ἀναγλύφων*, ὅπερ ἐπέπρωτο νὰ εἶνε τὸ κύκνειον ἄσμα τοῦ μεγάλου ἐργάτου τῆς ἐπιστήμης.

Ἐκ παραλλήλου πρὸς τὸν Conze ἔλην ὠσαύτως ἐξηκονταετίαν ἔδρασεν ἐν τῇ ἀρχαιολογίᾳ ὁ Γεώργιος *Perrot*. Παλαιὸς ἐταῖρος ὁ Perrot τῆς Γαλλικῆς Σχολῆς τῶν Ἀθηνῶν ἀνήκεν εἰς τὴν ἡρωϊκὴν ἐποχὴν τῆς Σχολῆς ταύτης ἰδρυθείσης τῷ 1847, ἵνα συνεχίσῃ τὰς ἐνδόξους ἐν Ἑλλάδι παραδόσεις τῆς Γαλλικῆς Ἀποστολῆς τῆς Πελοποννήσου (*Expédition scientifique de Morée*), ἵνα ἀνατρέφῃ διὰ τοῦ γάλακτος τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος τοὺς ἀριστεῖς τῆς Γαλλικῆς νεολαίας καὶ οὕτω μεταβάλλῃ αὐτοὺς εἰς *Athéniens*. Ἀφ' ἧς ἡμέρας, τῷ 1855, κατήλθεν ὁ Perrot εἰς Ἑλλάδα, ἐπεδόθη ἀκράτητος εἰς τὴν ἐξερεύνησιν καὶ μελέτην τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ κόσμου, περιηγήθη καὶ ἐξερεύνησε τὴν Θάσον, τὴν Κρήτην, τὴν Βυθυνίαν, Μυσίαν, Γαλατίαν καὶ Καππαδοκίαν, ἐν δὲ τοῖς σχετικαῖς δημοσιεύμασιν ἐπέδειξεν, εὐθύς ἐξ ἀρχῆς, τὰ διακρίνοντα αὐτὸν πνευματικὰ χαρίσματα, ὅξεϊαν ἀντίληψιν καὶ βαθεῖαν κρίσιν, εὐστοχον μέθοδον, εὐροίαν λόγου καὶ χάριν ἀπκράμιλλον. Ἀρχῆς οὕτω γενομένης, τὸν ὄλον τοῦ βίου ἀφιέρωσεν ὁ Perrot εἰς τὴν ἔρευναν τοῦ ἀρχαίου κόσμου, τοιαῦτα δ' ἐφόδια ἔχων μεγάλως ἔδρασεν ὑπὲρ τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιστήμης ἐν τῷ μακρῷ ἐν Παρισίοις σταδίῳ του, ὡς καθηγητῆς τῆς ἀρχαιολογίας ἐν τῇ Σορβόννῃ, ὡς διευθυντῆς τῆς *Ecole normale* καὶ τελευταῖον ὡς ἰσόβιος γραμματεὺς τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιγραφῶν καὶ τῶν Γραμμάτων. Τυχάνων ἀναγνωρίσεως ὑπὸ τῶν συναδέλφων του, ἀρχαιοτέρων καὶ νεωτέρων, καὶ περιβαλλόμενος ὑπὸ τούτων

δι' ἀγάπης καὶ σεβασμοῦ, μέγα ἐκτῆσατο κύρος καὶ ἰσχυρὰν προσωπικὴν ἐπιβολήν, ἧς ἐποιεῖτο ἐκάστοτε πρόθυμον χρῆσιν πρὸς ἐνίσχυσιν καὶ ἐπέκτασιν τῶν ἐπιστημονικῶν καὶ ἀνασκαφικῶν ἐργασιῶν τῆς προσφιλοῦς αὐτῶ ἐν Ἀθήναις Γαλλικῆς Σχολῆς, ἧς μεθ' ὑπερηφανείας ἔβλεπε τὰ ἐν Δήλῳ καὶ ἐν Δελφοῖς τελεσθέντα ἔργα, καὶ τῶν Γάλλων ἐν γένει ἀρχαιολόγων καὶ λογίων, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ξένων ἀρχαιολόγων, οὓς ἐργαζομένους ὑπὲρ τῆς ἐπιστήμης οὐδέποτε ἔπαυσε τιμῶν διὰ τῆς φιλίας του, θαυμάζων καὶ ἐνθαρρύνων. Ἐπισκοπῶν τις τὸν ἄνδρα ἀπὸ τῆς ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ ἔδρας μέχρι τῆς ἐν τῇ κοινωσίᾳ ἰδιωτικῆς καὶ οἰκιακῆς ἀνατροφῆς, ἐθαύμαζε τὸν σοφόν, εὐγλωττον καὶ καλλιεπῆ ῥήτορα, τὸν εὐγενῆ τὸ ἦθος Γαλάτην, τὸν θερμὸν φίλον, τὸν ἀείποτε ἀγαθοποιόν· εὐστόχως δ' ἐγράφη περὶ αὐτοῦ, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τοῦ θανάτου του, ὅτι «δὲν παρήρηχετο ἡμέρα ἐν τῷ βίῳ του, χωρὶς νὰ πράξῃ τι ἀγαθόν.» Χαλκέντερος δ' ἐν τῇ ἐργασίᾳ ἐπελάβετο τῆς συγγραφῆς γιγαντιαίου ἔργου περὶ τῆς ἱστορίας τῆς ἀρχαίας τέχνης (*Histoire de l'Art dans l'Antiquité*), οὗτινος ἐδημοσίευσεν ἀπὸ τοῦ 1882 μέχρι τοῦ 1914, ἔτους τοῦ θανάτου του, δέκα ὀγκωδεστάτους τόμους. Τὸν ἕνα μετὰ τὸν ἄλλον ἐξέδιδε τοὺς τόμους τούτους, θαῦμα σωματικῆς καὶ πνευματικῆς ἀντοχῆς. Ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου (1882) προχωρεῖ εἰς Βαβυλωνίαν καὶ Ἀσσυρίαν (1884), εἰς Φοινίκην καὶ Κύπρον (1885), εἰς Ἰουδαίαν (1887), εἰς Περσίαν, ἐξακολουθεῖ δ' ἐκδίδων πέντε ἔτι τόμους (1884-1914) περὶ τῆς παναρχαίας καὶ τῆς Μυκηναϊκῆς Ἑλλάδος, περὶ τῆς Ἑλλάδος τῶν Ὀμηρικῶν ἐπῶν καὶ περὶ τῆς ἀρχαϊκῆς Ἑλλάδος. Συνήγαγεν ἀπέραντον ὕλικόν, ἐπεξεργάσθη, ἐταξινόμησε, καὶ ἐσυστηματοποίησεν αὐτὸ καὶ μετέβαλεν εἰς καλοὺς ὀρθογωνίους λίθους, δι' ὧν ὠκοδόμησε στερεόν, εὐγχαμμον καὶ ἁρμονικόν τὸ οἰκοδόμημα τῆς ἱστορίας τῆς

τέχνης καὶ τοῦ πολιτισμοῦ τῶν Ἀνατολικῶν λαῶν καὶ τῶν Ἑλλήνων. Τοιοῦτον μέγα μνημεῖον καταλείπει ἡμῖν ὁ Γεώργιος Perrot.

Εἰς τὸ μοιραῖον τέλος ὑπέκυψε καὶ ἄλλος ἐπιτίμιος ἐπαῖρος, ὁ Λουδοβίκος *Milani*, διευθυντὴς τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου τῆς Φλωρεντίας, καθηγητὴς ἐν τῷ *Istituto di studi e ricerche di storia e archeologia* τῶν ἀνωτέρων σπουδῶν καὶ ἑφορος τῶν ἀνά τὴν Ἑτρουρίαν ἀρχαιοτήτων. Παλυμαθέστατος καὶ εὐφυέστατος ἀνὴρ ὁ *Milani*, ἐνεργητικώτατος δὲ καὶ ἐνθουσιώδης ἐργάτης παρέλαβε ταπεινὸν ἐν Φλωρεντία Μουσεῖον, τὸ Museo etrusco, ἐμεγέθυνεν αὐτὸ, ἐπλούτισε δι' ὧν περισυνήγαγε πανταχόθεν τῆς Ἑτρουρίας ἀρχαίων, ἐταξινόμησε καὶ διωργάνωσε, ἐπέξέτεινε δὲ τὸν προορισμὸν τοῦ Μουσείου καὶ μετέβαλεν αὐτὸ εἰς Museo archeologico, εἰς Μουσεῖον χρησιμεῖον πρὸς σπουδὴν ὄχι μόνον τῆς ἀρχαίας τέχνης, ἀλλὰ καὶ τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου τῶν ἀρχαίων λαῶν. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον συνῆγεν ἀρχαῖα πανταχόθεν καὶ συνεπλήρου τὰ κενὰ δι' ἐκμαγείων, διὰ ζωγραφιῶν καὶ διὰ φωτογραφιῶν. Ἐν ᾧ δὲ κατῆρτιζεν οὕτω τὸ Μουσεῖον, ἐγένετο συγχρόνως καὶ σωτὴρ τῶν ἀρχαιοτήτων. Λεῖψανα ἀρχιτεκτονικῶν μνημείων ἀποκαλυπτόμενα ἐν τῇ πόλει τῆς Φλωρεντίας, προωρισμένα δὲ νὰ καταστραφῶσιν ἢ καλυφθῶσιν ὑπὸ τῶν ἐπ' αὐτῶν κτιζομένων κτιρίων, μετεκόμιζεν ἐν ταῖς αὐλαῖς τοῦ Μουσείου καὶ ἀνωκοδόμει, ὡς πρότερον εἶχον. Κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ἔσωζε καὶ ὁλόκληρα μνημεῖα, λ.χ. κτιστοὺς θολωτοὺς τάφους, κείμενα ἐν μεμακρυσμέναις χώραις τῆς Ἑτρουρίας καὶ ὑποκείμενα εἰς καταστροφὴν, ἅτινα μετὰ θαυμασμοῦ καὶ μεγάλης χαρᾶς βλέπει τις σήμερον ἐν ταῖς αὐλαῖς τοῦ Μουσείου. Οὕτως ὁ *Milani* ἀνεδείχθη ὑπέροχος νοῦς διοικητικὸς καὶ ὀργανωτικὸς, εἰσήγαγε νέον σύστημα μουσειακῆς κατατάξεως καὶ διοργανώσεως ἀξιο-

μίμητον ὑπὸ πάντων, μάλιστα δὲ ὑφ' ἡμῶν τῶν Ἑλλήνων, καὶ ἐπλούτισε τὴν Φλωρεντίαν δι' Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου, ἐφ' ᾧ ἡ πόλις αὕτη τῶν Μεδίκων δύναται νὰ σεμνυνῆται.

Μετὰ λύπης δ' ἀναφέρει τὸ Συμβούλιον καὶ τὸν ἐπισυμβάοντα θάνατον ἐγγχωρίου ἐπιτιμίου ἐταίρου, τοῦ *Κωνσταντίνου Καραπάνου*, ἀνδρὸς διακριθέντος ἐν τῇ πολιτείᾳ, ἐν τοῖς γράμμασι καὶ ἐν τῇ ἀρχαιολογίᾳ, δωρητοῦ δὲ εἰς τὸ Ἐθνικὸν ἡμῶν Μουσεῖον τῆς πολυτίμου Συλλογῆς τῶν Δωδωναίων ἀρχαιοτήτων. Καὶ ἄλλος δὲ ἐπιτίμιος ἐταῖρος ἐξεμέτρησε τὸ ζῆν ὁ Ὀλλανδὸς *A. Goekoop*, φιλέλληνα, λόγιος καὶ φιλάρχαιος ἀνὴρ, ζηλωτῆς δὲ καὶ θερμὸς ὑποστηρικτῆς τῶν ἐν Ἑλλάδι ἀρχαιολογικῶν ἀνασκαφῶν, ἐφ' ᾧ ἡ ἡμετέρα ἐταιρεία ἔχει ἀναγράψει τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐν τῇ στήλῃ τῶν ἑαυτῆς εὐεργετῶν.

Τρέπομεν νῦν τὸν λόγον εἰς τὰ ἀνασκαφικὰ καὶ ἐπιστημονικὰ ἔργα τῆς Ἐταιρείας.

Ἀνασκαφὰς ἐξετέλεσεν ἡ Ἐταιρεία κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος ἐν Ἀθήναις, ἐν Πέλλῃ τῆς Μακεδονίας καὶ ἐν Νικολόλει Ἡπείρου ¹⁾.

Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1913 εἶχεν ἀποφασίσει τὸ Συμβούλιον προτάσει τοῦ Ἀντιπροέδρου νὰ ἐνεργήσῃ ἀνασκαφὰς κατὰ τὴν νοτιοανατολικὴν κλιτὸν τῆς Ἀκροπόλεως πλησίον τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου, πρὸς τὸν σκοπὸν ἐξερευνήσεως τοῦ χώρου ἐνθα ὑπετίθετο, ὅτι ἔκειτο τὸ Ὁδεῖον τοῦ Περικλέους. Τὴν ἀνασκαφὴν δὲ ταύτην ἐξετέλεσεν ἡ Ἐταιρεία κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος διὰ τοῦ ἐφόρου τοῦ Ἐθνικοῦ Μουσείου καὶ μέλους τοῦ Συμβουλίου Π. Καστριώτου. Ἀπόσπασμα τῆς πρὸς τὸ Συμβούλιον ἐκθέσεως αὐτοῦ περὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ἀνασκαφῆς ἔχει ὡς ἑξῆς:

¹⁾ Ἐκθέσεις τῶν διευθυνάντων τὰς ἀνασκαφὰς ταύτας δημοσιεύονται ἐν τέλει τοῦ τεύχους τούτου τῶν Πρακτικῶν.

» Ἐν πρώτοις ἡ ἀνασκαφή ἤνεγκεν εἰς φῶς λείψανα τοῦ Βαλεριανείου τείχους, ἔργου τῶν φραγκικῶν χρόνων, ἐκτισμένου ἐξ ἀρχαίων λίθων, εἰλημμένων ἐξ αὐτοῦ τοῦ Ὁδείου καὶ τοῦ παρακειμένου θεάτρου τοῦ Διονύσου. Βαθύτερον σκάψαντες εὔρομεν ὑδραγωγεῖον ῥωμ. χρόνων, ὅπερ εἶναι συνέχεια τοῦ τῆς Ἐννεακρούνου, καὶ πλεῖστα τεμάχια σπονδύλων τοῦ Παρθενῶνος, ἐκσφενδονισθέντα ἐκεῖ κατὰ τὴν φοβερὰν αὐτοῦ καταστροφὴν ὑπὸ τοῦ Μοροζίνη, διεκρίναμεν δὲ ὅτι τὸ ἀρχαῖον ἔδαφος ἦν τεχνητῶς ἰσοπεδωμένον καὶ κανονικῶς ἐξωμαλισμένον, εἰς δὲ τὴν ΒΔ πλευρὰν αὐτοῦ ἀπέληγεν εἰς βράχον, ὅστις ἐξακολουθεῖ οὐχὶ κατ' εὐθεῖαν γραμμὴν, ἀλλὰ κυκλικῶς, σχηματίζων οὕτω κανονικὸν κύκλον, ὡς ἦτο τὸ σχῆμα τοῦ Ὁδείου περιφερές. Ἐπὶ δὲ τοῦ ἐδάφους εὔρομεν παχὺ στρώμα τέφρας ἐκ ξύλων ἀπηνθρακωμένων, τεμάχια μαρμάρου κεκαυμένα καὶ σχεδὸν ἀσβεστοποιηθέντα ἐκ μεγάλης πυρᾶς.

» Οὐδέμια ἀμφιβολία ὑπάρχει, ὅτι ταῦτα προέρχονται ἐκ τοῦ Ὁδείου τοῦ Περικλέους τοῦ ὑπὸ τοῦ Ἀριστίωνος ἐμπρησθέντος κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Σύλλα πολιορκίαν τῶν Ἀθηνῶν ἐν ἔτει 86 π. Χ.

» Ὡς γνωστὸν τὸ Ὁδεῖον τοῦ Περικλέους ἦν ξύλινον, κατασκευασθὲν ἐκ τῶν λαφύρων τοῦ Περσικοῦ στόλου, μόνον δὲ οἱ ἐσωτερικοὶ κίονες καὶ τὰ ἐδῶλια ἦσαν λίθινα, καὶ ὧν πλεῖστα εὔρομεν ἡμεῖς φέροντα ἐπὶ τῆς προσθίας ὄψεως ἀναγλύπτους γλαυκάς. Ἐν δὲ τῷ περιδῶλῳ τοῦ θεάτρου τοῦ Διονύσου εὔρομεν πολλὰ τεμάχια κίωνων, ἐφ' ἑνὸς δὲ σπονδύλου τούτων σφίζεται ἐπιγραφὴ τιμητικὴ ἰδρυθεῖσα ἐκ μέρους τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν εἰς τὸν Βασιλέα τῆς Καππαδοκίας Ἀριοβαρζάνην ἀποκαλοῦσα αὐτὸν μέγαν εὐεργέτην αὐτῆς. Ὡς γνωρίζομεν ὁ Ἀριοβαρζάνης οὗτος ἦτο ὁ ἀνιδρυτὴς τοῦ ὑπὸ τοῦ Ἀριστίωνος ἐμπρησθέντος Ὁδείου.

» Καίτοι τὰ τῆς ἀνασκαφῆς ἡμῶν εὐρήματα δὲν ἦσαν τοιαῦτα, οἷα ἀνεμένομεν καὶ σὺν ἡμῖν ἄπαξ ὁ ἐπιστημονικὸς κόσμος, ὥστε νὰ πείσωμεν ἡμᾶς, ὅτι εὗρομεν αὐτὸ τοῦτο τὸ Ὁδεῖον, οὐχ ἦττον θεωροῦμεν ὡς πληρωθεῖσαν διακαῆ ἐπιθυμίαν ἡμῶν καὶ τὴν εὕρεσιν τῶν ὀλίγων τούτων, δι' ὧν ἐξηγέχομεν θετικὸν συμπέρασμα εἰς ὀρισμὸν τῆς θέσεως αὐτοῦ. Ἀπεδείχθη, ὅτι τὸ Ὁδεῖον διὰ τῶν αἰῶνων ὑπέστη πλείστας μεταβολὰς καὶ καὶ δηώσεις. Καὲν ὑπὸ τοῦ Ἀριστίωνος καὶ ἀνοικοδομηθὲν ὑπὸ τοῦ Ἀρισβαρζάνου, κατεστράφη πάλιν ἐκ βάρων καὶ τὸ ὑλικὸν αὐτοῦ ἐχρησίμευσεν εἰς οἰκοδομὴν ἄλλων κτιρίων. Ἐν αὐτῷ εὗρέθη νεκροταφεῖον, δι' αὐτοῦ διῆλθεν ὑδραγωγεῖον καὶ εἶτα τὸ Βαλεριάνειον τεῖχος. Τὸ ὑλικὸν δὲ τὸ ἐκ πασῶν τούτων τῶν ἐπιγενομένων ἐν τῷ Ὁδεῖῳ μεταβολῶν διὰ μέσου τῶν αἰῶνων ἐλεηλατήθη καὶ δισπάρη. Ὡστε μεθ' ὅλα αὐτὰ τί ἐδυνάμεθα νὰ προσδοκῶμεν; Ἐν τούτοις πολλάι, ὡς εἶπομεν, ἐνδείξεις ὑπάρχουσιν, ὡς π. χ. τὸ τῆς πυρᾶς παχὺ ἐκ τέφρας καὶ κεκαυμένων ξύλων καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν εὗρεθὲν στρώμα, αἱ ἡμίκαυστοι κεραμίδες ἐκ τῆς στέγης, καὶ τὸ ἐξωμαλισμένον ἔδαφος, ἅτινα πείθουσιν ὅτι ὁ χώρος οὗτος ἦν ἐν χρήσει ἐν τῇ ἀρχαιότητι καὶ ἀνῆκε βεβαίως οὐχὶ εἰς ἰδιωτικὴν οἰκίαν, ἀλλ' εἰς δημόσιον οἰκοδόμημα... »

Δευτέρα ἀνασκαφὴ ἐν Ἀθήναις ἐξετελέσθη παρὰ τὸ Ὁρολόγιον Ἀνδρονίκου τοῦ Κυρρήστου, ἐν τῷ χώρῳ ἔνθα ἴστατο ὁ «Μενδρεσές». Ἐγκρίσει καὶ ἀδεία τοῦ Ὑπουργείου προέβη ἡ Ἑταιρεία εἰς τὴν κατεδάφισιν τοῦ τουρκικοῦ τούτου κτιρίου, συνεργῶντος εἰς τοῦτο μάλιστα τοῦ μέλους τοῦ Συμβουλίου καὶ ἄλλοτε νομομηχανικοῦ ἐπὶ τοῦ σχεδίου τῆς πόλεως Ἀθανασίου Γεωργιάδου, καὶ εἰς τὴν ἀνασκαφὴν τοῦ ὑπ' αὐτὸν χώρου γενομένην ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν ἐπιτροπῆς ἀποτελουμένης ἐκ τῶν Β. Λεονάρδου, ἐφόρου διευθυντοῦ τοῦ Ἐπιγραφικοῦ Μουσείου, Κ. Κουρουγιώτου,

τμηματάρχου τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ τμήματος, καὶ Α. Κεραμοπούλου, ἐφόρου τῶν ἀρχαιοτήτων Ἀττικῆς, ὅστις δι' ἐκθέσεώς του ἀνακοινοῖ περὶ τῶν ἀνασκαφῶν τὰ ἐξῆς:

« Τὸ παλαιὸν Τουρκικὸν κτίριον τοῦ Μενδρεσέ, ὅπερ μέχρι ἐσχάτων ἐχρησιμοποιεῖτο ὡς φυλακὴ, κατηδαφίσθη, τὸ δ' ἔδαφος αὐτοῦ ἀνεσκάφη τὸ πλεῖστον μέχρι τῆς στάθμης τῆς ὁδοῦ Αἰόλου. Ἐντὸς τῶν κατεδαφισθέντων τοίχων καὶ ἐν τοῖς χώμασιν εὐρέθησαν ἀτάκτως ἐρριμμένα ἢ ἐνεκτισμένα διάφορα ἀρχιτεκτονικὰ γλυπτὰ καὶ ἐνεπίγραφα μνημεῖα, περὶ ὧν γενήσεται λόγος ἀλλαχοῦ. Ἐν τῷ παρόντι δύναται νὰ ῥηθῆ συντόμως, ὅτι πλὴν τοίχων τινῶν νεωτέρων ἀρχιτεκτονικὰ λείψανα εὐρέθησαν ποικίλα, οἷον σπόνδυλοι κιόνων, πολλαὶ σῖμαι μετὰ λεοντοκεφαλῶν μαρμάριναι ἐκ μικροῦ νεωτέρου κτιρίου, δύο ἐδώλια θεάτρου, βάρθρων ἐνεπίγραφα μέλη κ.τ.λ. Γλυπτὰ μνημεῖα εὐρέθησαν θραύσματά τινα ἐπιτυμβίων ἀναγλύφων, καὶ δύο ἢ τρία τεμάχια κορμῶν ἀνήκοντα εἰς ἀξιόλογον ἀνάγλυπτον μνημεῖον, ἴσως γνωστὸν ἐκ τῆς βιβλιογραφικῆς παραδόσεως. Ἐνεπίγραφα μνημεῖα εὐρέθησαν πλὴν λίθου τινὸς τῶν καλῶν χρόνων, τεμάχιον αὐτοκρατορικῆς ῥωμαϊκῆς ἐπιστολῆς πρὸς τὴν πόλιν τῶν Ἀθηναίων, ἄλλα τινὰ λείψανα ἐπιγραφῶν ῥωμαϊκῶν καὶ πολλὰ τεμάχια δύο ἢ ἴσως μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς μακρᾶς ἀγωνιστικῆς ἐπιγραφῆς διατηρούσης πολλαχοῦ ζωηρὰ λείψανα ἐρυθροῦ χρώματος ἐντὸς τῶν γραμμάτων. »

Τρίτην ἀνασκαφὴν, συνέχειαν ἐργασιῶν ἀπὸ τοῦ 1913, ἐξετέλεσεν ἡ Ἐταιρεία ἐν Νικοπόλει τῆς Ἠπείρου διὰ τοῦ ἐφόρου τῶν ἀρχαιοτήτων καὶ μέλους τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐταιρείας Ἀλεξάνδρου Φιλαδελφέως, ὅστις καθ' ἣν ὑπέβαλεν ἔκθεσιν ἀνεκάλυψε τὰ ἐξῆς:

α') Μέγα κτίριον ὀρθογωνίου τετραπλεύρου σχήμα-

τος μετὰ ἡμικυκλικῆς ἀψίδος καὶ ἐσωτερικῆς στοᾶς. Πρόκειται περὶ ἀρχαιοτάτης χριστιανικῆς Βασιλικῆς.

β') Κτίριον τετράγωνον, ἔσωθεν δὲ κυκλικόν, μετὰ τεσσάρων ἀψίδων ἐν ταῖς γωνίαις καὶ τριῶν εἰσόδων, ἄνωθεν δὲ θολωτόν. Ἐν μιᾷ τῶν εἰσόδων εὐρέθη ὠραιότατον μέγα κιονόκρανον κορινθιακοῦ ρυθμοῦ. Τὸ κτίριον τοῦτο κείμενον παρὰ τὴν *Βασιλικὴν* πιθανὸν νὰ ἦτο « Βαπτιστήριον » ὡς εἰθιστο κατὰ τοὺς πρώτους Χριστιανικοὺς χρόνους.

γ') Μέγαν Βυζαντινὸν ναὸν γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα « Ἀνάληψις » ἄνωθεν τοῦ ἰχθυοτροφείου « Μαζώματος » Ὁ Ναὸς οὗτος εἶχε πέντε τρούλλους καὶ ἐσωτερικὴν στοᾶν, διετηρήθη δὲ ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας, κατεστράφη δὲ πιθανὸν πρὸς αἰῶνος ἐμπρησθεῖς. Ἐντὸς τοῦ ναοῦ ὁ ἀνασκαφεὺς ἀνεῦρε τὸ Ἅγιον Βῆμα, τὴν ἁγίαν Τράπεζαν, γλυπτὰ κοσμήματα βυζαντινῆς τέχνης καὶ ἐπιτυμβίους ἐπιγραφάς.

δ) Πολλοὺς τάρους καὶ πολλὰς λάρνακας σεσυλημένας μὲν παλαιόθεν καὶ τεθραυσμένας, ἀλλὰ φερούσας θαυμαστὸν γλυπτικὸν διάκοσμον, ὅσον ἐξόχου ἐργασίας πελωριᾶν ἄκωνθαν, ἀγαλμάτιον Σατύρου ὀλόσωμον, πολλὰς δὲ κεφαλάς, χεῖρας, πόδας καὶ λοιπὰ μέλη ἀναγλύπτων μορφῶν καλλίστης τέχνης.

Τετάρτην τέλος ἀνασκαφὴν, κατ' ἀπόφασιν ληφθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου ἀπὸ τοῦ 1913, ἐπεχείρησεν ἡ Ἑταιρεία κατὰ τὸν λῆξαν ἔτος ἐν Πέλλῃ τῆς Μακεδονίας, τῆ πατριδί τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Ἡ ἐκτέλεσις τῆς ἀνασκαφῆς ἀνετέθη εἰς τὸν ἔφορον τῶν ἀρχαιοτήτων Μακεδονία Γεώργιον Οἰκονόμον, ὅστις ἐπιθυμῶν νὰ ἐξακριβώσῃ τοῦ ἀκριβῶς ἔκειτο ἡ Πέλλα ἤρξατο ἀνασκαφῶν ἐν τῷ χώρῳ τῷ παρὰ τοὺς Ἁγίους Ἀποστόλους, ὑπέβαλε δὲ περὶ αὐτῶν ἔκθεσιν ἔχουσαν ὡς ἑξῆς:

« Πρῶτον ἐθεώρησα σκόπιμον νὰ ἐξερευνησῶ ὑπόγειον κατασκευάσμα ἐν τινι ἀγρῷ δεξιὰ τῆς εἰς Γιαννιτσὰ φερού-

σης ὁδοῦ. Ἡ ἐργασία προέβη ἤδη ἱκανόν, ἀπεκάλυψε δὲ ὑπόγειον λαξευτὸν σπήλαιον, εἰς ὃ κατέρχεται τις δι' ὠσαύτως ἐν τῷ μαλακῷ βράχῳ λαλαξευμένης κλίμακος, ἐχούσης περὶ τοὺς εἴκοσι πέντε ἀναβαθμοὺς καὶ φερούσης κάτω εἰς πλείονα τοῦ ἐνὸς διαμερίσματα. Εἶναι πιθανώτατον, ὅτι πρόκειται περὶ τάφου ἐπιφανοῦς οἰκογενείας τῆς Πέλλης. Ἐκτὸς ὀστράκων ἀγγείων τινῶν ἀγανώτων καὶ ἄλλων μελαμβραφῶν, οὐδὲν ἄλλο κινητὸν εὑρημα ἔχομεν ἐκεῖ μέχρι τοῦδε.

» Παραλλήλως πρὸς τὴν ἐργασίαν ταύτην ἀνέφξα εἰς μικρὰν πρὸς Β. τοῦ τόπου τούτου ἀπόστασιν δοκιμαστικὴν τάφρον πρὸς βολιδοσκόπησιν τοῦ ἐδάφους. Μετ' ἐλαχίστην σκαφήν ἀνεκαλύψαμεν λείψανα τοίχου, ὃν παρακολουθήσαντες ἀπεκαλύψαμεν μέχρι τοῦδε εὐμέγεθες οἰκοδόμημα μετὰ τριῶν αἰθουσῶν, ἔχον τοὺς πωρῖνους δόμους κανονικῶς ἐπιτεθειμένους κατ' ἰσοδομικὸν σύστημα, μὴ δεικνύον δὲ ἀνάμιξιν μετ' ἄλλου προτέρας χρήσεως ὑλικοῦ, οὕτως ὥστε εἶναι προφανές, ὅτι δὲν πρόκειται περὶ προχείρου κατασκευάσματος μεταγενεστέρων χρόνων, ἀλλὰ περὶ κτίσματος καλῆς ἐποχῆς, παθόντος ὑπὸ μεγάλης πυρκαϊᾶς, τῆς ὁποίας εἶναι πάμπολλα καὶ ἀδρότατα τὰ ἴχνη σχεδὸν καθ' ἑλλην τὴν ἔκτασιν τοῦ κτίσματος καλυπτομένου ὑπὸ στρώματος τέφρας καὶ γῆς κεκαυμένης περιεχούσης πυρκαυστα τὰ τε κεράμεια καὶ τὰ ἄλλα γενόμενα ἐκεῖ εὑρήματα. Ὡς δεικνύουσι τεμάχια ἀγγείων μελαμβραφῶν μετὰ καλοῦ μέλανος καὶ στιλπνοῦ γανώματος, ὡσαύτως δὲ καὶ τεμάχια ἐρυθροβαφῶν ἀγγείων, εἶνε ἀναμφισβήτητον, ὅτι τὸ κτίσμα εἶναι καλῶν μακεδονικῶν χρόνων. Εἶναι δ' ἄξιον προσοχῆς, ὅτι μεταξὺ τῶν κινητῶν εὑρημάτων οὐδεμία παρατηρεῖται ἀνάμιξις μετὰ πραγμάτων νεωτέρων οἰωνδήποτε.

» Ἐκ τῶν κινητῶν τούτων εὑρημάτων μνημονεύω σφό-

δρα κατιωμένον σιδηροῦν κλίβανον (;) καὶ συμπεπιεσμένον, ἀλλ' ἀκέραιον χαλκοῦν πύραυνον.

» Ἀλλὰ καὶ ἐμμέσως ἢ εὐρεσις κτίσματος Ἑλληνικῶν χρόνων εἶναι, νομίζω, μεγάλης σπουδαιότητος διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς Πέλλης ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς Ἑλληνικῆς καὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς πόλεως.

» Προχωρούσης τῆς ἐργασίας, εὐρέθησαν ἀξιόλογα τορευτικά ἔργα ἐκ χαλκοῦ, ἐν οἷς ὡραία προτομή Διονύσου ἐστεμμένου κισσῷ καὶ κρατοῦντος πρὸ τοῦ στήθους κἀναρον, ἀναπαύοντος δὲ τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τῆς ἀνειμένης δεξιᾶς »

Ἑλληνικαὶ τοπωνυμίαι τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Ἡπείρου

Ἐν σχέσει δὲ πρὸς ταύτας τὰς κατὰ τὴν νέαν Ἑλλάδα ἐργασίας, ἀνακοινοῖ ὑμῖν τὸ Συμβούλιον τὰ ἐξῆς κατ' ἕκθεσιν τῶν συμβούλων Γ. Γαρδίκου καὶ Ἀθ. Γεωργιάδου.

« Ἐκ τῶν σπουδαίων μελημάτων τῆς Ἐταιρίας ἡμῶν ἦτο καὶ ἡ ἀποκάθαρσις τῆς γῶρας ἐκ τῶν *βαρβαρωνυμιῶν*, δι' ὃ εὐθύς ὡς ὁ στρατηλάτης ἡμῶν βασιλεὺς ἀπηλευθέρωσε τὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν Ἡπειρον, τὸ Συμβούλιον ἐνεπνεύσθη τὴν ἰδέαν, ἵνα εἰς τὴν *πανένδοξον* τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου καὶ τοῦ Πύρρου γῶραν ἀποδοθῶσιν αἱ εὐκλεεῖς Ἑλληνικαὶ τοπωνυμίαι· τὸ δὲ Ὑπουργεῖον τῶν Ἑσωτερικῶν, εἰς ὃ ἱεραρχικῶς ἀνηνέχθη ἡ ἀπόφασις αὕτη τοῦ Συμβουλίου, προεθυμήθη νὰ δηλώσῃ, ὅτι ἀσμένως τὴν φιλότιμον ταύτην ἐργασίαν ἀπεκδέχεται.

« Δι' ὃ καὶ εὐθύς τὸ Συμβούλιον συνέστησε πρὸς τοῦτο Ἐπιτροπείαν ἐκ τῶν μελῶν αὐτοῦ καὶ ἐξ ἄλλων ἐπιστημόνων ἀνεγνωρισμένης ἀξίας καὶ ἐνθουσιῶντων διὰ πᾶν Ἑλληνικόν· οὗτοι δὲ τὴν ἐπιτροπείαν ἀπῆρτισαν ἐκ μὲν

τῶν Συμβούλων τῆς Ἑταιρείας ὁ κ. Γ. Παπαβασιλείου, Ἄθ. Γεωργιάδης, Κ. Ζησίου, Β. Λεονάρδος, Κλών Στέφανος καὶ Γ. Γαρδίκας· ἐκ δὲ τῶν ἄλλων ἐπιστημόνων ὁ κ. Γεώργιος Φιλάρετος, πρῶην Ὑπουργός, ὁ Θ. Βορέας, Καθηγητῆς τῆς Φιλοσοφίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ ὁ Μ. Βολονάκης, Γενικὸς Γραμματεὺς τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας, Α. Παπαζαχαρίου, καθηγητῆς τοῦ Διδασκαλείου, καὶ Ἄντ. Κεραμόπουλος, ἔφορος τῶν ἀρχαιοτήτων.

« Ἡ Ἐπιτροπεία ἐν τῇ ἐργασίᾳ αὐτῆς ἐπέδιδξε τρία τινα:

α') νὰ ἐξακριβώσῃ τὰς ἐκ τῆς ἀρχαιότητος ἀναμφισβητήτως παραδεδομένας Ἑλληνικὰς τοπωνυμίας, αἵτινες αὐτοδικαίως πρέπει νὰ εἰσαχθῶσιν ἀντὶ τῶν βαρβάρων ἐπηλύδων·

β') τίνες ἄλλαι Ἑλληνικαὶ ὀνομασίαι περισφύζονται, καίπερ μὴ ἐξ ἀρχαίων πηγῶν μαρτυρούμεναι, αἵτινες ἐπίσης δικαιούνται νὰ μένωσι.

γ') αἱ ξενικαὶ τοπωνυμιαί, αἱ Τουρκικαί, Σλαυικαὶ καὶ Ἀλβανικαί, ἐνθα μὴ ἔχομεν ἐκ τῆς ἀρχαιότητος Ἑλληνικάς, πῶς δύνανται νὰ ἐξελληνισθῶσι.

« Ἡ ἐπιτροπεία εἰς τὸ α' μόνον εἶδος ἀσχοληθεῖσα ἐξεῦρε πλείστας ἀρχαίας τοπωνυμίας ὡς πρὸς τὰς ἐπαρχίας, πόλεις, ποταμούς καὶ ὄρη τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Ἠπείρου.

« Καὶ περὶ μὲν τῶν ἐπαρχιῶν ὑπέδειξε 32 ὀνομασίας, οὕτω λ.χ. προτείνει νὰ ὀνομασθῇ Ἄλμωπία (ἢ ἐπαρχ. Καρατζόδας) Πεορραιβία (ἢ ἐπαρχ. Ἐλαστόνος), Ὀρεοσία (ἢ ἐπαρχ. Καστορίας), Θεοπροωτία (ἢ ἐπαρχ. Μαργαριτίου), καὶ Κασσωπία (ἢ ἐπαρχ. Πρεβέζης) κ.τ.λ.

Β'

« Ὡς πρὸς δὲ τὰς πόλεις, αἵτινες φέρουσι βαρβαρικά ὀνόματα ἢ Ἐπιτροπεία προέτεινε περὶ τὰ 30 ὀνόματα·

οὕτω λ. γ. ὑποδεικνύει νὰ ὀνομασθῇ *Φίλιπποι* (τὸ *Φιλίππιαι*), *Ἀμφίπολις* (τὸ *Γενίλιοι*), *Σιάγριρα* (ἢ *Λειψάσδα*), *Ἀντιγόχεια* τὸ *Λιόπεσι*).

Γ'

« Καὶ ὡς πρὸς τὰ ὄρη δὲ καὶ τοὺς ποταμούς ἢ ἐπιτροπεία συνέστησε ἀρχαῖα ὀνόματα ἀντὶ τῶν βαρβαρικῶν περὶ τοῦ τριάκοντα. Οὕτω λ. γ. προτείνει νὰ ὀνομασθῇ *Κερκίνη* τὸ *Μπέλες*, *Κεραύνια* τὰ ὄρη τῆς *Χειμάρας*, *Ἀθαμανικά* τὰ *Τσουμέρκα*, *᾽Ωρωπὸς* ὁ *Λοῦρος* ποταμὸς, καὶ *Πρασιάς* ἢ *λίμνη* τῆς *Δοϊράνης*.

Δ'

« Ἐπειδὴ δὲ ἐπέκειτο καὶ ἡ ψήφισις τῆς Συμβάσεως τῶν τῆς Πιερίας σιδηροδρόμων, ἥτοι ἀπὸ Παπαπούλι μέχρι *Γιδᾶ*, ἢ Ἐπιτροπεία προὔνησε καὶ περὶ τῶν ὀνομασιῶν τῶν ἀποδοτέων εἰς τοὺς σιδηροδρομικοὺς σταθμούς· οὕτω λ. γ. προτείνει νὰ ὀνομασθῇ *Ἡράκλεια* ὁ σταθμὸς *Πούρλια*, *Δῖον* ὁ σταθμὸς *Μαλαθριάς*, *Πύδνα* ὁ τοῦ *Κίτρου* καὶ *Μεθώνη* ἀντὶ *Ἐλευθεροχωρίου*.

« Τριμελὴς δ' Ἐπιτροπεία ἐκ τῶν κ. κ. Ἄθ. Γεωργιάδου, Γ. Γαρδίκα καὶ Ἀγ. Παπαζαχαρίου ἐξεπόνησε καὶ ἐπὶ τοῦ Μεγάλου χάρτου τῆς Μακεδονίας τοῦ ὑπὸ τοῦ Ἐπιτελείου ἐκδεδομένου διὰ ζωηρῶν ἐγγράμων ὁρίων καθώρισε τὰς ἐπαρχίας τῆς χώρας μετὰ τῶν ἀρχαίων αὐτῶν ὀνομασιῶν. Ἡ δὲ Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία οὐδεμιᾶς φειδομένη δαπάνης σκοπεῖ, ἵνα πολλαπλασιάσῃ τὰ ἀντίτυπα τοῦ γεωγραφικοῦ τούτου χάρτου χάριν τῶν ἀνωτέρων ἐκπαιδευτηρίων καὶ παντὸς φιλομούσου καὶ φιλαρχαίου ἰδιώτου».

Μεταβαίνοντες νῦν εἰς τὰ ἐπιστημονικὰ δημοσιεύματα

τῆς Ἐταιρείας ἀνακοινοῦμεν ὅτι τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος ἐξεδόθησαν κατὰ τὸ λήξαν ἔτος τέσσαρα τεύχη τὸ Γ' καὶ Δ' τοῦ 1913 καὶ τὸ Α' καὶ Β' τοῦ 1914. Ἐξεδίδετο δὲ ἡ Ἐφημερίς μέχρις Ἰουνίου ὑπὸ τοῦ κ. Λεονάρδου ἀπὸ δὲ τοῦ Ἰουλίου ὑπὸ τοῦ κ. Καστριώτου. Τὰ Πρακτικά τῆς Ἐταιρείας θέλουσιν ἐκδοθῆ ἑντὸς ὀλίγων ἡμερῶν. Ἦρξατο δὲ ἀπὸ τοῦ λήξαντος ἔτους καὶ ἑντὸς βραχείου, ὡς ἐλπίζομεν, χρόνου θέλει περατωθῆ ἡ ἐκτύπωσις τοῦ ὑπὸ τῆς Ἐταιρείας ἐκδιδόμενου συγγράμματος τοῦ κ. Ἀρβανιτοπούλου περὶ τῶν ἐγχρῶμων σιηλῶν τῶν Παρασῶν.

Τὴν ἀπὸ τοῦ 1913 ἀρξαμένην ἐπιστημονικὴν ἐξερευνησιν τῶν ἀνὰ τὴν Μακεδονίαν καὶ Ἡπειρον Βυζαντιακῶν μνημείων δὲν ἐδυνήθη ἡ Ἐταιρεία νὰ συνεχίσῃ καὶ κατὰ τὸ λήξαν ἔτος, διότι ὁ ἐκτελῶν τὴν ἐργασίαν ταύτην κ. Ζησιίου, μέλος τοῦ Συμβουλίου, ἠσχολεῖτο δι' ὄλου τοῦ θέρους περὶ τὴν ἐκπόνησιν δημοσιευομένης ἔσον οὕπω ἐν τοῖς Πρακτικοῖς πραγματείας περὶ τῶν ἀποτελεσμάτων καὶ πορισμάτων τῆς κατὰ τὸ 1913 περιηγήσεως αὐτοῦ.

Τέλος ἀνακοινοῦμεν Ἰμῖν, ὅτι μετὰ τὴν δημοσίευσιν τοῦ περὶ Σωματείων νόμου τῆς 23 Ἰουνίου 1914, ἀνεκοινώθη ἡμῖς ἐπισημῶς τῷ Συμβουλίῳ, ὅτι ὑπάγεται καὶ ἡ Ἐταιρεία εἰς τὸν νόμον τούτον καὶ κατ' ἀκολουθίαν ὀφείλει νὰ προβῆ αὕτη εἰς ὅ,τι διατάσσει ὁ νόμος, ἵνα οὕτω ζητήσῃ τὴν ἀναγνώρισιν αὐτῆς ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου. Ἄλλ' ἡ ὀγδοηκονταετῆ βίον ἀριθμοῦσα Ἐταιρεία ἰδρῦθη ἐνεργεῖα τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ συντρέχῃ τὴν Κυβέρνησιν εἰς τὴν ἀνεύρεσιν συντήρησιν καὶ ἐπιστημονικὴν ἔρευναν τῶν ἀρχαιοτήτων. Τὰ ἐγκαινία αὐτῆς ἐτελέσθησαν μετὰ μεγάλης πομπῆς ἐν αὐτῷ τῷ Παρθενῶνι ὑπὸ τὴν τακτικὴν προεδρείαν τοῦ τότε Ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας Ἰακώδου Ρίζου Νερουλοῦ. Τὸ Διάταγμα τοῦ 1837, τὸ

ἐγκρίνον τὴν σύστασιν τῆς Ἑταιρείας καὶ παρέχον αὐτῇ προνόμια, ἐπέχει ἰσχύον νόμου. Ἐν δὲ τοῖς ὕστερον χρόνοις ἀνεγνωρίσθη ἡ Ἑταιρεία διὰ πολλῶν νόμων, δι' ὧν ἐξελέγηθη ὡς ἴδρυμα δημόσιον. Οὕτω λ. χ. ὁ ψηφιζόμενος ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας Προϋπολογισμὸς αὐτῆς κατὰ τὸν ἰσχύοντα νόμον ἐγκρινόμενος ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως δημοσιεύεται ἐν τῇ Ἐφημερίδι τῆς Κυβερνήσεως, τὰ δ' ἐκδιδόμενα ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας χρηματικὰ ἐντάλματα ἐξελέγχονται καὶ θεωροῦνται ὑπὸ τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου. Οὕτως ὑπέχθη ἡ Ἑταιρεία εἰς τὰς αὐτὰς διατάξεις, εἰς ἃς καὶ τὸ Πανεπιστήμιον.

Ἐναντίαν ἄρα γνώμην εἶχε τὸ Συμβούλιον, ἀλλ' ἵνα μὴ φανῆ ὅτι ἡ Ἑταιρεία δὲν σπεύδει νὰ συμμορφωθῇ πρὸς τὸν ρηθέντα νόμον, ἐὰν τυχὸν ἔχη τοιαύτην ὑποχρέωσιν, ἐκάλεσε συνέλευσιν τῶν ἐταίρων, ἧτις προέβη εἰς τὰς κατὰ τὸν νόμον τροποποιήσεις τοῦ Ὄργανισμοῦ καὶ ἀπεφάσισε νὰ ζητηθῇ ἡ λύσις τοῦ ζητήματος ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου τοῦ ἐντεταχμένου νὰ ἐφαρμόσῃ τὸν περὶ οὗ λόγος νόμον. Τοιαύτην δ' αἴτησιν ὑπέβαλεν ἤδη τὸ Συμβούλιον εἰς τὸ δικαστήριον.

Τὸ Συμβούλιον καὶ ἡ συνέλευσις τῶν ἐταίρων φρονοῦσι καὶ ἰσχυρίζονται, ὅτι ἡ Ἑταιρεία δὲν εἶνε σωματεῖον, διότι δὲν ἐργάζεται οὔτε ὑπὲρ τῶν συμφερόντων τῶν ἐταίρων, οὔτε ὑπὲρ τῶν σκοπῶν αὐτῶν. Ἐργάζεται ὑπὲρ σκοποῦ ἔθνικοῦ καὶ εἶνε ἴδρυμα καὶ δὴ δημόσιον ἴδρυμα ὑπὸ μορφήν ἰδιωτικὴν. Τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας ἐργάζεται ὑπὲρ τῶν ἀρχαιοτήτων ἀμέσως μὲν διὰ τῆς παρ' αὐτῶ ἀρχαιολογικῆς ὑπηρεσίας, ἐμμέσως δὲ διὰ τῆς Ἑταιρείας. Ἀποφάσει τοῦ ἑαυτῆς Συμβουλίου καὶ ἐγκρίσει τοῦ Ὑπουργοῦ ἐκτελεῖ ἡ Ἑταιρεία ἀνασκαφάς. Ταύτας δ' ἐκτελεῖ ἀντὶ τοῦ Κράτους καὶ εἰς ὄφελος τοῦ Κράτους, διότι τὰ ἀποκαλυπτόμενα μνημεῖα εἶνε κτῆμα τοῦ Κράτους καὶ τὰ εὐρισκόμενα ἀρχαῖα κατατίθενται ἅπαντα εἰς τὰ δημόσια Μουσεῖα. Ἡ Ἑται-

ρεία ἀγοράζει ἀρχαῖα, ἅτινα κατατίθενται ἀπ' εὐθείας εἰς τὰ δημόσια Μουσεῖα. Ἡ Ἑταιρεία οἰκοδομεῖ καὶ ἰδρύει ἰδίαις δαπάναις Μουσεῖα καὶ πληροῖ αὐτὰ ἀρχαίων, τὰ Μουσεῖα ὅμως ταῦτα εἶνε Μουσεῖα τοῦ Κράτους καὶ διατελοῦσιν ὑπὸ τὴν διοίκησιν, διεύθυνσιν, φύλαξιν καὶ διαχείρισιν τῶν ὑπαλλήλων τοῦ Κράτους. Διαφορὰ ὡς πρὸς τὰς ἐργασίας τὰς γινομένας ὑπὸ τῆς ἀρχαιολογικῆς ὑπηρεσίας τοῦ Ὑπουργείου καὶ ὑπὸ τῆς ἡμετέρας Ἑταιρείας μία μόνον ὑπάρχει, ἡ ἑξῆς: Δι' ἐκείνας μὲν τὰς ἐργασίας καταβάλλει τὴν δαπάνην τὸ Κράτος, ἐκ τοῦ Προϋπολογισμοῦ, διὰ ταύτας δὲ ἡ Ἑταιρεία ἐκ τοῦ ἑαυτῆς ταμείου. Ἄν ποτε περιέλθῃ ἡ Ἑταιρεία εἰς ἀδυναμίαν νὰ ἐργάζεται ἕνεκα ἐλλείψεως χρηματικῶν πόρων, ἢ ἂν ποτε διαλυθῇ, οἱ ἀποτελοῦντες αὐτὴν ἑταῖροι κατ' οὐδὲν ζημιοῦνται, ζημιοῦνται μόνον τὸ Κράτος, ὅπερ ἀπόλλυσι τὸ ἕτερον τῶν δύο ὀργάνων, δι' ὧν ἐργάζεται ὑπὲρ τῶν ἀρχαιοτήτων.

Τοσαῦτα εἶχε νὰ ἀνακοινώσῃ Ὑμῖν τὸ Συμβούλιον περὶ τῶν πεπραγμένων τοῦ λήξαντος ἔτους.